

คุณประโยชน์ของฟักทอง

จิรภรณ์ จังวิทย์ธร

เชื่อว่าหลายคนเคยได้อ่านหนังสือที่ขายดีทั่วโลก “แฮรี่ พอร์ตเตอร์” หนังสือที่ทำให้ผู้เขียน ร่ำรวยระดับอัครมหาเศรษฐี ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงสมุนไพรมากมายหลายชนิด ซึ่งมีอยู่จริง และมีประโยชน์ตามที่เขียนจริง ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องที่ตั้งขึ้นเท่านั้น เครื่องดื่มยอดนิยมของชาวฮอกวอตส์ คือน้ำฟักทอง (pumpkin juice) ซึ่งเหล่านักเรียนเวทย์มนตร์ทั้งหลายจะดื่มกันเป็นประจำ ทั้ง 3 มื้อ ฟักทองยังเป็นสัญลักษณ์ของเทศกาลฮัลโลวีนของชาวตะวันตก ฟักทองใช้ประกอบอาหารคาวหวานต่าง ๆ ของชาวตะวันตกและของคนไทย

ฟักทอง มีชื่อทางพฤกษศาสตร์คือ *Cucurbita pepo* L. ชื่อในภาษาอังกฤษคือ pumpkin อยู่ในวงศ์ Cucurbitaceae ประโยชน์ของฟักทองที่จะกล่าวต่อไปนี้จะรวมถึงพืชที่ใกล้เคียงกับฟักทอง ได้แก่ *Cucurbita moschata* Duchesne (ชื่อในภาษาอังกฤษคือ squash) และ *Cucurbita maxima* Duchesne

คุณค่าทางโภชนาการ

ฟักทองมีสารหลายชนิดที่มีคุณค่าทางโภชนาการ (1) เนื้อฟักทองอุดมไปด้วยโปรตีน คาร์โบไฮเดรต วิตามินซี วิตามินอี ในอาซิน (วิตามินบี 3) แมกนีเซียม โปแตสเซียม เซเลเนียม สังกะสี และเหล็ก นอกจากนี้ฟักทองเป็นแหล่งสำคัญของแคโรทีนอยด์ (carotenoids) ชนิดต่าง ๆ ได้แก่ เบต้าแคโรทีน (beta-carotene) ภายในร่างกายอัลฟาและเบต้าแคโรทีนจะถูกเปลี่ยนไปเป็นวิตามินเอ ซึ่งช่วยบำรุงสายตา และช่วยบรรเทาอาการตาบอดกลางคืน (night blindness) ฟักทองจึงเป็นอาหารสำคัญในผู้ที่ขาดวิตามินเอ (2)

เมล็ดฟักทองนอกจากจะเป็นของขบเคี้ยวเล่นที่เอร็ดอร่อยแล้ว ยังมีคุณค่าทางโภชนาการสูง ในเมล็ดฟักทองมีน้ำมัน แป้ง โปรตีน วิตามิน เมล็ดฟักทองยังเป็นแหล่งของธาตุฟอสฟอรัสซึ่งช่วยเสริมสร้างกระดูกและฟันให้แข็งแรง รักษาสมดุลของกรดและด่างภายในร่างกาย

ฟักทองเป็นพืชผักที่มีกากใยอาหารมาก ช่วยให้ระบบย่อยอาหารทำงานดีขึ้น และไม่ทำให้อ้วนเนื่องจากมีแคลอรีไม่สูงมาก

ฤทธิ์ต้านมะเร็ง

จากการวิจัยพบว่าเบต้าแคโรทีนที่พบในเนื้อสีเหลืองของฟักทอง ลดอัตราการเสี่ยงในการเกิดมะเร็งในกระเพาะอาหาร ลำไส้ ปอด และเต้านม (3, 4) แต่มีข้อควรระวังในผู้ที่สูบบุหรี่ การรับประทานอาหารเสริมที่มีเบต้าแคโรทีนในปริมาณสูง อาจเป็นผลเพิ่มความเสี่ยงในการเป็นมะเร็งปอด (5)

คิวเคอร์บิตาซิน (cucurbitacins) เป็นกลุ่มสารสำคัญที่พบในเมล็ดฟักทอง จากการทดสอบกับเซลล์มะเร็งพบว่าคิวเคอร์บิตาซินมีประสิทธิภาพในการต้านมะเร็ง และเสริมฤทธิ์กับยาแผนปัจจุบันที่ใช้รักษามะเร็ง เช่น ดอกโซรูบิซิน (doxorubicin) เจมิซิทาบิน (gemcitabine) (6)

คิวเคอร์โมซิน (cucurmosin) เป็นโปรตีนชนิดหนึ่งที่ได้จากส่วนเปลือกชั้นซาร์โคคาร์พ (sarcocarp) ของฟักทอง ออกฤทธิ์เป็นพิษต่อเซลล์มะเร็ง โดยไม่มีผลต่อเซลล์ปกติ (7)

สไปเนสเทอร์อล (spinasterol) เป็นสารต้านการก่อมะเร็ง ที่สกัดได้จากส่วนของ ดอกฟักทอง พบว่าสามารถรักษามะเร็งผิวหนังในหนูทดลอง (8)

ฤทธิ์เป็นแอนตี้ออกซิแดนซ์

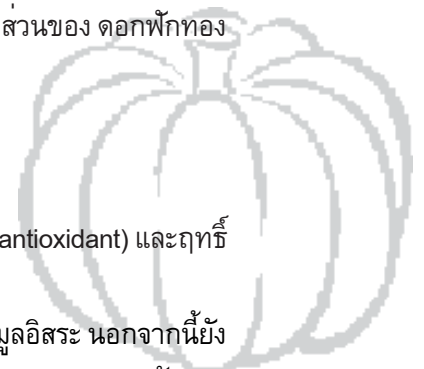
เบต้าแคโรทีนและแคโรทีนอยด์อื่นๆ ออกฤทธิ์เป็นแอนตี้ออกซิแดนซ์ (antioxidant) และฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ (anti-free radical) (9)

สารสกัดจากเมล็ดฟักทอง พบว่ามีฤทธิ์แอนตี้ออกซิแดนซ์และต้านอนุมูลอิสระ นอกจากนี้ยังมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ lipoxygenase จึงสามารถออกฤทธิ์บรรเทาอาการอักเสบ (anti-inflammation) ได้ (10)

จากการทดลองในเซลล์แมคโครฟาจ (macrophage) ของหนู พบว่าน้ำตาลโพลีแซคคาไรด์ ที่สกัดได้จากฟักทอง มีฤทธิ์แอนตี้ออกซิแดนซ์ และกำจัดอนุมูลอิสระ (free radical scavenger) และยังออกฤทธิ์ป้องกันเซลล์ (cytoprotective) (11)

ฤทธิ์ในการลดไขมันในเลือด

เมล็ดฟักทองมีกรดไขมันไม่อิ่มตัว (unsaturated fatty acid) จากการทดลองในหนู (rat) พบว่ากรดไขมันดังกล่าวมีฤทธิ์ลดคอเลสเตอรอล (hypocholesterolemia) และไตรกลีเซอไรด์ในเลือด (hypotriglyceridemia) จึงมีประโยชน์ในการรักษาโรคไขมันอุดตันในเส้นเลือด (atherosclerosis) (12)

ฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือด

น้ำตาลโพลีแซคคาไรด์ที่จับกับโปรตีน (protein-bound polysaccharide) ซึ่งสกัดได้จาก ฟักทอง จากการทดลองในหนู (rat) ที่เป็นเบาหวาน พบว่าโพลีแซคคาไรด์ดังกล่าว สามารถเพิ่มระดับอินซูลินในเลือด ทำให้น้ำตาลในเลือดลดลงและเพิ่มการทนกลูโคส (glucose tolerance) (13)

ส่วนของน้ำมันที่สกัดได้จากเมล็ดฟักทองที่ยังไม่งอกและโปรตีนที่สกัดจากเมล็ดที่งอกแล้ว พบว่าสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดในหนู (rat) ที่เป็นเบาหวานได้เช่นเดียวกัน (14)

ฤทธิ์ในการรักษาต่อมลูกหมากโต

สารสกัดจากเมล็ดฟักทองมีฤทธิ์ในการรักษาต่อมลูกหมากโต จากการทดลองในคนไข้ 2,245 คน พบว่า 41.4% มีอาการของทางเดินปัสสาวะดีขึ้น (อาการต่อมลูกหมากโตอาจไปกดทางเดินปัสสาวะ ทำให้คนไข้ปัสสาวะได้ลำบาก) 46.1% มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และไม่พบอาการที่ไม่พึงประสงค์ในคนไข้เกือบทั้งหมด (15) ฤทธิ์ในการรักษาอาการต่อมลูกหมากโต อาจเกิดจากสารสกัดดังกล่าวมีฤทธิ์ต้านฮอร์โมนแอนโดรเจน (antiandrogenic effect) ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของต่อมลูกหมาก (16)

ฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย

จากการวิจัยพบว่าฟักทองมีสรรพคุณต้านเชื้อแบคทีเรียได้หลายชนิด น้ำมันที่สกัดจากฟักทอง มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อ *Acinetobacter baumannii*, *Enterococcus faecalis*, *Escherichia coli*, *Klebsiella pneumoniae*, *Pseudomonas aeruginosa* และ *Staphylococcus aureus* (17)

สารสกัดเข้มข้นซึ่งสกัดด้วยเอทานอลจากส่วนของผล ออกฤทธิ์ยับยั้งเชื้อ *Bacillus subtilis* ได้อย่างสมบูรณ์ และยับยั้ง *E. coli* ได้บางส่วน (18)

โพลีแซคคาไรด์ ส่วนที่ไม่ละลายในอัลกอฮอล์ซึ่งสกัดได้จากเปลือกฟักทอง สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อ *E. coli* และ *Clostridium perfringens* (19)

ฤทธิ์ในการต้านเชื้อรา

สารสกัดจากเปลือกฟักทอง ประกอบด้วยโปรตีน (Pr-2) จากการวิจัยในหลอดทดลองพบว่า มีฤทธิ์ต้านเชื้อราโดยสามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราหลายชนิด ได้แก่ *Botrytis cinerea*, *Colletotrichum coccodes*, *Fusarium solani*, *F. oxysporum* และ *Trichoderma harzianum*

และไม่เป็นพิษต่อเซลล์ปกติ (20) โปรตีนเหล่านี้มีแนวโน้มที่ดีในการพัฒนาเป็นสารต้านเชื้อราที่ได้จากธรรมชาติ โปรตีนอีกชนิดหนึ่ง (PR-5) ซึ่งสกัดได้จากใบผักทอง ออกฤทธิ์เสริมกับยาต้านเชื้อรา นิกโคมายซิน (nikkomycin) ในการยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อ *Candida albicans* (21)

สารประกอบเบบีไพทด์ คิวเคอร์มอสซิน (cucurmoschin) ซึ่งได้จากเมล็ดผักทองที่มีสีดำ มีฤทธิ์ยับยั้ง *B. cinerea*, *F. oxysporum* และ *Mycosphaerella oxysporum* (22)

โปรตีนที่ได้จากเมล็ดผักทองอีก 3 ชนิด คือ MAP2, MAP4 และ MAP11 สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของยีสต์ (23)

ฤทธิ์ขับพยาธิ

สารสกัดด้วยเอทานอลจากเมล็ดผักทองมีฤทธิ์ขับพยาธิตัวจิ๋ว (*Hymenolepis nana*) (24) เมล็ดผักทองสดและคั่วใช้ขับพยาธิในลำไส้ ในการวิจัยทางคลินิกพบว่าเมล็ดผักทอง 23 ก. ในน้ำกลั่น 100 มล. มีสรรพคุณขับพยาธิได้ (25) นอกจากนี้เมล็ดผักทองยังมีฤทธิ์ขับพยาธิเข็มหมุดพยาธิตัวกลม (26)

ฤทธิ์ในการรักษาหัวใจในกระเพาะปัสสาวะ

มีงานวิจัยในประเทศไทยที่พบว่า การรับประทานขนมที่ทำจากเมล็ดผักทองสามารถป้องกันและรักษาโรคหัวใจในกระเพาะปัสสาวะ อาจเนื่องจากเมล็ดผักทองมีฟอสฟอรัสในปริมาณสูง ซึ่งช่วยยับยั้งการเกิดผลึกหัวใจในกระเพาะปัสสาวะได้ (27)

ฤทธิ์ในการบำรุงตับ

กรดไขมันไม่อิ่มตัวในเมล็ดผักทองมีสรรพคุณในการป้องกันการเกิดอันตรายต่อเซลล์ตับ (hepatoprotective effect) (12) การวิจัยในสัตว์ทดลองของนักวิจัยชาวเกาหลี พบว่าผลผักทองมีสรรพคุณบำรุงและป้องกันตับ (28)

ฤทธิ์อื่นๆ

ฟักทองยังมีสรรพคุณอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ลดความดันโลหิต แก้ปวดและบรรเทาอาการอักเสบ กระตุ้นทำงานของเซลล์ภูมิคุ้มกันของร่างกาย แก้ก้องเดิน ช่วยให้ผิวพรรณชุ่มชื้น ชะลอความแก่ (antiaging) รักษาเริมและงูสวัด ต้านเชื้อเอชไอวี ต้านไวรัสตับอักเสบบี ต้านการก่อมะเร็ง (antimutagenic) ขับปัสสาวะ ฯลฯ

เมื่อทราบว่าฟักทองมีประโยชน์มากมายเช่นนี้แล้ว เริ่มอยากรับประทานฟักทองกันแล้วหรือยัง

เอกสารอ้างอิง ติดต่อได้ที่สำนักงานข้อมูลสมุนไพร

